

PROJEKT

UCHWAŁA Nr
Rady Miejskiej w Drawnie
z dnia2025 r.

w sprawie zmiany uchwały nr VIII/40/24 Rady Miejskiej w Drawnie z dnia 26 listopada 2024 roku w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2025-2027.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zm.) oraz art. 176 pkt 1 i art.179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 177 ze zm.), Rada Miejska w Drawnie uchwała co następuje:

§ 1. W uchwale Nr VIII/40/24 Rady Miejskiej w Drawnie z dnia 26 listopada 2024 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2025 - 2027 załącznik do uchwały otrzymuje brzmienie jak w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Drawna.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.



Uzasadnienie do projektu uchwały

Obowiązek opracowania i przyjęcia programu wspierania rodziny wynika z art. 176 pkt. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zgodnie zapisami ustawy opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny jest zadaniem własnym gminy. Program uwzględnia działania niezbędne do realizacji wsparcia rodziny wynikające z ustawy oraz zdiagnozowanych potrzeb, określa działania ich wskaźniki oraz realizatorów. Program będzie stanowił podstawę do obejmowanych działań w obszarze wspierania dziecka i rodziny w latach 2025-2027.

W dniu 18 grudnia 2024 roku pismem nr P-1.4130.531.2024.KD wydział Prawny Wojewody Zachodniopomorskiego zwrócił się z prośbą o rozważenie poprawienia załącznika do Uchwały Nr VIII/40/24 z dnia 26 listopada 2024r. w zakresie:

- sposobów identyfikowania rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- sposobów pozyskiwania rodzin wspierających,
- zadań wynikających z ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- zasad współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

Gminny Program Wspierania rodziny na lata 2025-2027 został uzupełniony o te elementy.

W związku z powyższym podjęcie uchwały jest zasadne.

PROJEKT

UCHWAŁA Nr

Rady Miejskiej w Drawnie

z dnia2025 r.

w sprawie zmiany uchwały nr VIII/40/24 Rady Miejskiej w Drawnie z dnia 26 listopada 2024 roku w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2025-2027.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 ze zm.) oraz art. 176 pkt 1 i art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tj. Dz. U. z 2024 r. poz. 177 ze zm.), Rada Miejska w Drawnie uchwala co następuje:

§ 1. W uchwale Nr VIII/40/24 Rady Miejskiej w Drawnie z dnia 26 listopada 2024 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2025 - 2027 załącznik do uchwały otrzymuje brzmienie jak w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Drawna.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.



Uzasadnienie do projektu uchwały

Obowiązek opracowania i przyjęcia programu wspierania rodziny wynika z art. 176 pkt. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zgodnie zapisami ustawy opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny jest zadaniem własnym gminy. Program uwzględnia działania niezbędne do realizacji wsparcia rodziny wynikające z ustawy oraz zdiagnozowanych potrzeb, określa działania ich wskaźniki oraz realizatorów. Program będzie stanowił podstawę do obejmowanych działań w obszarze wspierania dziecka i rodziny w latach 2025-2027.

W dniu 18 grudnia 2024 roku pismem nr P-1.4130.531.2024.KD wydział Prawny Wojewody Zachodniopomorskiego zwrócił się z prośbą o rozważenie poprawienia załącznika do Uchwały Nr VIII/40/24 z dnia 26 listopada 2024r. w zakresie:

- sposobów identyfikowania rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- sposobów pozyskiwania rodzin wspierających,
- zadań wynikających z ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”,
- zasad współpracy pomiędzy instytucjami działającymi na rzecz dziecka i rodziny.

Gminny Program Wspierania rodziny na lata 2025-2027 został uzupełniony o te elementy.

W związku z powyższym podjęcie uchwały jest zasadne.

Załącznik do Uchwały Nr.....
Rady Miejskiej w Drawnie
z dnia....

**GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY
NA LATA 2025 – 2027**

Drawno 2024

Spis treści

I.	Wstęp.....	3
II.	Podstawy prawne	5
III.	Zasady współpracy instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny.....	5
IV.	Diagnoza społeczno – demograficzna środowiska lokalnego.....	6
V.	Organizacja wsparcia na poziomie gminy.....	11
VI.	Cele programu i adresaci.....	12
VII.	Czas realizacji programu i sposób finansowania.....	16
VIII.	System monitoringu i ewaluacji.....	16
IX.	Podsumowanie	17

I. WSTĘP

Program Wspierania Rodziny, czyli pomoc dziecku i rodzinie, jest zadaniem wynikającym z ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz. U. z 2024 r. poz. 1527 ze zm.).

Do zadań samorządów lokalnych należy stworzenie oraz funkcjonowanie systemu opieki nad dzieckiem i rodziną. Jest to bardzo ważne i odpowiedzialne zadanie, ponieważ działania na rzecz rodziny, to działania nie tylko na rzecz konkretnej grupy, ale całej wspólnoty. Wspierając rodzinę przyczyniamy się nie tylko do jej rozwoju, ale i wzmacniania więzi w całej społeczności

Rodzina od zawsze stanowiła podstawową komórkę społeczną, na której opiera się społeczeństwo. Rodzina jako grupa społeczna przekazuje wartości, dziedzictwo kulturowe, a przede wszystkim zapewnia ciągłość biologiczną społeczeństwa. Dziecko do prawidłowego rozwoju potrzebuje stymulacji ze strony rodziny, miłości, zapewnienia poczucia bezpieczeństwa oraz zaspokojenia podstawowych potrzeb. Rodzina jako naturalne środowisko wychowawcze oddziałuje na osobowość każdego człowieka najsilniej i najdłużej, w sposób świadomy lub nieświadomy kształtuje jego wizję społeczeństwa, wyznawane wartości, sposób późniejszego funkcjonowania oraz umiejętności personalne. Do elementarnych przyczyn występowania współczesnych problemów w rodzinie można zaliczyć pogorszenie się sytuacji ekonomicznej, głównie w związku z wzrastającym bezrobociem i znacznym wzrostem kosztów utrzymania oraz światową pandemię koronawirusa. Zjawiska te w dużej mierze wpływają destrukcyjnie na rozwój rodziny, a w konsekwencji na rozwój dzieci. Szukając sposobów pomocy dziecku, uwagę należy skupić nie tylko na problemach dziecka, ale także na problemach jego rodziny, bo to w dezintegracji rodziny tkwi źródło sieroctwa społecznego. Wśród czynników, które składają się na dezintegrację rodziny, wymienić należy: niski poziom kulturalny, intelektualny oraz moralny dorosłych, niezaradność życiową członków rodziny, brak stabilizacji zawodowej i materialnej, niewydolność wychowawczą rodziców i zaniedbywanie obowiązków opiekuńczych względem dzieci, a także alkoholizm jednego lub obojga rodziców, karalność sądową, przejawy psychopatii, maltretowanie oraz znęcanie się nad dzieckiem. Zazwyczaj niekorzystne sytuacje w rodzinie współwystępują ze sobą. Do zjawisk niekorzystnych zaliczyć też należy powiększającą się liczbę rodzin niepełnych, związków nieformalnych, czy rodzin zrekonstruowanych i wzrost liczby rozwodów. Z uwagi na powyższe współczesna rodzina boryka się z wieloma problemami i ma to negatywny wpływ na rozwój emocjonalny i poczucie bezpieczeństwa dzieci, czego przejawem są problemy wychowawcze i zachowania na pograniczu demoralizacji. Zapewnienie dzieciom prawidłowej opieki i wdrażanie w życie zdrowych zasad wychowawczych jest podstawowym działaniem i obowiązkiem rodziny w tym zakresie. Rodzina ma za zadanie pełnić określone funkcje: opiekuńczo-zabezpieczającą, socjalizacyjną, ekonomiczną, wychowawczą i kulturalną.

Ze względu na pełnienie tych funkcji można wyróżnić dwie kategorie rodzin:

1. Rodziny funkcjonalne, gdzie :

- Osoby wewnątrz rodziny komunikują się swobodnie i otwarcie oraz odnoszą się do siebie

z empatią.

- Podstawowe potrzeby fizjologiczne i emocjonalne wszystkich członków rodziny są zaspokojone.
- Członkowie rodziny słuchają się nawzajem, nawet mimo posiadania różnych opinii.
- Konflikty są rozwiązywane na bieżąco, a członkowie rodziny nie mają do siebie pretensji i nie chowają urazy.
- Rodzice okazują bezwarunkową miłość każdemu dziecku, nawet jeśli nie akceptują określonych zachowań.
- Członkowie rodziny współpracują, aby osiągnąć wspólne cele.
- Każdy członek rodziny jest zachęcany do rozwijania preferencji, zainteresowań i własnej indywidualnej osobowości.

2. Rodziny dysfunkcyjne, gdzie normalne, zdrowe funkcjonowanie jest utrudnione przez negatywne zachowania, takie jak znęcanie się, apatia, zaniedbanie lub brak wsparcia emocjonalnego:

- W rodzinie dysfunkcyjnej związek między rodzicem a dzieckiem jest napięty i nienaturalny; rodzice stale zaniedbują lub wykorzystują dziecko, a pozostali członkowie rodziny akceptują takie zachowanie. W niektórych przypadkach dzieci dorastają w przekonaniu, że takie zachowanie jest normalne. Rodziny dysfunkcyjne przejawiają kilka charakterystycznych cech:

- Zaprzeczanie problemom.

Brak uznania istnienia problemu sprawia, że nie może nastąpić jego rozwiązanie. W takich rodzinach zaprzecza się także tak zwanym pięciu potencjałom człowieka: uczuciom, spostrzeżeniom, myślom, dążeniom i wyobrażeniom.

- Wstyd.

Rodziny dysfunkcyjne i ich członkowie często mają głębokie zakorzenienie we wstydzie (np. dzieci wstydzą się swojej rodziny i tego, skąd pochodzą).

- Zatarłe granice pomiędzy członkami rodziny.

Pojedynczy członkowie rodziny nie mogą swobodnie zaspokajać swoich indywidualnych potrzeb. Są one odkładane na bok, bo priorytetem jest zaspokojenie potrzeb systemu. Taki stan rzeczy sprawia, że w rodzinie dysfunkcyjnej bardzo często istnieje jakiś poziom frustracji i żalu.

- Konflikty.

Rzadko dochodzi do szczerego i spokojnego kontaktu. Rozmowy zamieniają się w kłótnie lub okresy ciszy.

- Zatracona indywidualność na rzecz całości rodziny.

Jednostka ma wrażenie, że istnieje na potrzeby rodziny. Taką rodzinę bardzo trudno opuścić i zadbać o siebie samego.

- Tajemnice.

Te wewnętrzne tajemnice zazwyczaj każdy w rodzinie zna i udaje, że o niczym nie wie. Unikanie konfliktów, niemożność rozładowania frustracji oraz zaprzeczanie prawdy daje złudną iluzję radzenia sobie z problemem.

Kiedy w rodzinie pojawiają się dysfunkcje, odpowiednie instytucje i służby zobligowane do wspierania rodziny, zobowiązane są do podjęcia na jej rzecz określonych działań w oparciu o Program Wspierania Rodziny, czyli pomoc dziecku i rodzinie.

Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Drawno na lata 2025 – 2027 jest kontynuacją poprzedniego programu (Program Wspierania Rodziny na lata 2022 – 2024) oraz jest dokumentem, który scala podejmowane działania na rzecz rodziny. Przedstawiony program jest propozycją możliwych do zrealizowania zadań w zakresie opieki nad dzieckiem i rodziną w gminie Drawno. Za stworzenie oraz funkcjonowanie systemu opieki odpowiadają lokalne samorządy. Opracowanie zawiera strategiczne cele i kierunki działań wynikające z diagnozy potrzeb i problemów rodzin borykających się z problemami opiekuńczo-wychowawczymi, a także możliwości środowiskowe, czyli zasoby gminy. Gminny Program Wspierania Rodziny przewiduje współdziałanie wielu podmiotów, zarówno sfery rządowej jak i pozarządowej, powołanych do pracy na rzecz pomocy rodzinie. Nadrzędną rolę przy realizacji wytyczonych zadań pełni Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Drawnie, będący dysponentem bazy specjalistów przygotowanych do pracy z rodziną, a także finansujący wiele zadań z zakresu polityki prorodzinnej. Działania programowe są tak opracowane, aby osiągać cele w ustawowym czasie, czyli w trakcie trzech lat obowiązywania niniejszego programu.

II. PODSTAWY PRAWNE

1. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2024 r. poz. 177 z późn. zm.).
2. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn. zm.).
3. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1673).
4. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2151 z późn. zm.).
5. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1939 z późn. zm.).
6. Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.).
7. Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2809 z późn. zm.).
8. Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. - o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin "Za życiem" (Dz.U. 2016 r. poz. 1860)

III. ZASADY WSPÓŁPRACY INSTYTUCJI DZIAŁAJĄCYCH NA RZECZ DZIECKA I RODZINY

Na terenie gminy i powiatu Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Drawnie współpracuje, na rzecz rodziny, z:

- Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej,
- Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,

- placówkami oświatowymi,
- Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną,
- Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie,
- Centrum Interwencji Kryzysowej,
- Zespołem Służby Kuratorskiej,
- Sądem Rejonowym (Wydz. Rodzinnym i Nieletnich),
- Policją,
- Ośrodkiem Terapii Uzależnień "Zmiana",
- służbą zdrowia,
- Caritasem.

Współpraca pomiędzy MGOPS a instytucjami i podmiotami zaangażowanymi we wsparcie, opiera się o następujące zasady:

- Równość partnerów wobec siebie.
- Wspólne zaufanie i merytoryczne podejście do podejmowanych działań.
- Koncentracja na rzeczywistych problemach rodzin.
- Wzajemne przekazywanie informacji dla dobra rodzin i ich wsparcia.

IV. DIAGNOZA SPOŁECZNO-DEMOGRAFICZNA ŚRODOWISKA LOKALNEGO

1. PROFIL ŚRODOWISKOWY

Tworzenie optymalnych warunków dla rozwoju rodziny to zadanie nie tylko dla służb pomocy społecznej, ale również wyzwanie dla lokalnego samorządu, instytucji rządowych i organizacji pozarządowych. Zasadnym zatem było, aby przystępując do opracowania Programu, zapoznać się z sytuacją demograficzno-społeczną miasta i gminy.

Tabela nr 1. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej w latach 2021- 2023

Lp.	Zakres danych	Lata		
		2021	2022	2023
1.	Mieszkańcy ogółem	4993	4686	4662
2.	Bezrobotni ogółem	2190	1947	1966
3.	Liczba mieszkań komunalnych ogółem	52	52	52
4.	Liczba mieszkań socjalnych	29	28	29
5.	Liczba rodzin oczekujących na mieszkanie	6	10	11
6.	Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej (wg wydanych decyzji)	307	325	281

Przedstawione dane statystyczne wskazują, że w ostatnich latach sytuacja demograficzna przedstawia tendencję zniżkową (zmniejsza się liczba mieszkańców gminy Drawno).

Natomiast zwiększa się liczba rodzin oczekujących na przydział lokalu komunalnego. W przedstawionym okresie nie odnotowano jednak żadnego nowo wybudowanego lokalu wchodzącego w gminny zasób mieszkaniowy.

Na rynku pracy odnotowano utrzymujący się wysoki poziom bezrobocia, z minimalną tendencją spadkową. Liczba świadczeniobiorców, którym MGOPS udzielił pomocy i wsparcia zmniejsza się w porównaniu do lat ubiegłych. Dla zapewnienia bezpieczeństwa i zaspokojenia podstawowych potrzeb mieszkańców, funkcjonują w gminie instytucje i organizacje działające na rzecz rodziny. Rodzicom z najmłodszymi dziećmi pomoc oferuje przedszkole miejskie, gdzie prowadzone są zajęcia logopedyczne i wczesnego wspomaganie rozwoju. MGOPS prowadzi Placówkę Wsparcia Dziennego „Koniczynka” proponującą zajęcia popołudniowe dla dzieci. Uczniowie mogą korzystać w szkole ze współfinansowanych przez MGOPS programów profilaktycznych i edukacyjnych. Uprawnieni mieszkańcy chętnie korzystają z Karty Dużej Rodziny, zapewniającej wiele zniżek i ulg z katalogu ofert handlowych, kulturalnych i rekreacyjnych. MGOPS Drawno oferuje również pomoc w zakresie terapii uzależnień, terapii psychologicznej dla dzieci i dorosłych i poradnictwo prawne, zatrudniając specjalistów z danych dziedzin.

2. POMOC UDZIELANA RODZINOM

Zgodnie z Ustawą o pomocy społecznej rodzinę stanowią osoby spokrewnione lub niespokrewnione, pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące. Gminny program wspierania rodziny skupia się głównie na wzmacnianiu roli i funkcji rodziny poprzez świadczenie usług i pomocy w rozwiązywaniu bieżących problemów.

Tabela nr 2. Liczba rodzin korzystających z pomocy.

Lp.	Liczba rodzin			Liczba osób w rodzinach		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023
1.	202	187	222	433	402	469

Liczba rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej utrzymuje się na stałym poziomie ze wzrastającą tendencją w przedstawionym okresie. Trudne sytuacje życiowe środowisk rodzinnych wynikają z konkretnych przyczyn. W rodzinach objętych pomocą MGOPS powodów sytuacji kryzysowej jest zazwyczaj kilka, co ilustruje poniższa tabela.

Tabela nr 3. Powody przyznawania pomocy w latach 2021-2023.

Lp.	Powody udzielenia pomocy	Liczba rodzin		
		2021	2022	2023
1.	Ubóstwo	94	88	66
2.	Bezrobocie	99	95	86
3.	Niepełnosprawność	83	80	86
4.	Długotrwała lub ciężka choroba	72	66	72
5.	Alkoholizm	7	2	5
6.	Bezdomność	3	3	7

7.	Przemoc w rodzinie	19	7	7
8.	Potrzeba ochrony macierzyństwa	14	10	15
9.	Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	19	10	3
10.	Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	2	1	1
11.	Zdarzenie losowe	1	1	1

Przedstawione w tabeli dane liczbowe wskazują, że powody do udzielania pomocy, mające wysokie wskaźniki, to: ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba. Zakres pozostałych powodów zmuszających mieszkańców gminy do korzystania ze wsparcia utrzymuje się na zbliżonym poziomie i dotyczy niewielkiej grupy podopiecznych. Zadowolający jest spadek liczby rodzin bezradnych w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i dotyczących prowadzenia gospodarstwa domowego oraz spadek liczby rodzin dotkniętych przemocą domową.

Ogromnym wsparciem dla rodzin są rządowe programy: „Rodzina 800+” , czyli świadczenie wychowawcze, którego podstawowym celem jest niwelowanie ubóstwa oraz świadczenie rodzicielskie, wypłacane w wysokości 1000 zł przez 12 miesięcy, jako wsparcie dla rodziców, którzy nie mają uprawnień do zasiłku macierzyńskiego. Program "Dobry Start" (tzw. 300+), wspomaga rodziców jednorazową kwotą 300 zł na ucznia w związku z rozpoczęciem roku szkolnego.

Tabela nr 4. Formy wsparcia w latach 2021-2023.

Lp.	Formy wsparcia	Liczba rodzin		
		2021	2022	2023
1.	Świadczenia z funduszu alimentacyjnego	25	25	23
2.	Zasiłki rodzinne z dodatkami	117	102	78
3.	Świadczenia wychowawcze (800+)	450	382	ZUS (800+)
4.	Dodatek mieszkaniowy	43	41	38

Wskaźniki liczbowe z powyższej tabeli informują, że maleje liczba rodzin korzystających z poszczególnych form pomocy. Świadczenia wychowawcze (od 2023 r.) oraz z programu „Dobry start” wypłaca ZUS.

Gminny Program Wspierania Rodziny skupia się na wzmocnieniu rodziny poprzez reintegrację społeczną rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, wzmocnieniu i budowaniu więzi rodzinnych, zapewnianiu rodzinom rozwoju, wspomaganie rodziców w prawidłowym wypełnianiu funkcji rodzicielskich, itp. Najważniejszym jednak zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa rodzinie, szczególnie dzieciom. Niestety monitorując życie

rodzinne podopiecznych, pracownicy dostrzegają błędy w sprawowaniu funkcji rodzicielskich. Zdarzają się przypadki, gdzie jedyną możliwością zapewnienia dziecku bezpieczeństwa, jest umieszczenie go w pieczy zastępczej. Zgodnie z Ustawą o wspieraniu rodziny, piecza zastępcza jest zastosowana w przypadku niemożności zapewnienia dziecku opieki i wychowania przez rodziców i sprawowana jest w formie rodzinnej i instytucjonalnej. W realizacji tych zadań MGOPS w Drawnie wspomagany jest przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Choszcznie.

Tabela nr 5. Małoletni przebywający w pieczy zastępczej w latach 2021 - 2023.

Forma sprawowania pieczy		2021		2022		2023	
		Ogólna liczba dzieci w pieczy	Współfinansowanie przez MGOPS	Ogólna liczba dzieci w pieczy	Współfinansowanie przez MGOPS	Ogólna liczba dzieci w pieczy	Współfinansowanie przez MGOPS
1.	Instyucjonalna piecza zastępcza	2	2	2	2	9	9
2.	Rodzinna piecza zastępcza	4	2	4	1	4	1

Z powyższych danych wynika, że przybywa dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej, natomiast w rodzinnej pieczy zastępczej jest tendencja spadkowa.

Głównym powodem umieszczania dzieci w pieczy zastępczej są problemy z należyтым sprawowaniem obowiązków rodzicielskich. Władza rodzicielska jest nierozzerwalnie związana z opieką nad dzieckiem, która obejmuje zapewnienie mu działań opiekuńczych, wychowania, ochrony i zaspokojenia jego potrzeb fizycznych i emocjonalnych. Rodzice lub opiekunowie dziecka są zobowiązani do dbania o jego dobre samopoczucie, zdrowie oraz rozwój i bezpieczeństwo.

Działania pracowników MGOPS skupiają się na udzieleniu wszechstronnej pomocy rodzinie, aby nie dopuścić do jej rozpadu, a zwłaszcza zapobiec umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej. Zagrożonym środowiskom oferuje się pomoc w formie poradnictwa, terapii, wsparcia finansowego, a także pomocy prawnej. W szczególnie trudnych sytuacjach, po wyrażeniu zgody, rodzina otrzymuje wsparcie asystenta rodziny, z którym opracowuje długofalowy plan działań. MGOPS w Drawnie zatrudnia jednego asystenta rodziny. Zgodnie z ustawą, liczba rodzin, z którymi jeden asystent rodziny może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 15. W roku 2021 asystent współpracował z 13 rodzinami, w 2022 r. z 11 rodzinami, a w 2023 r. z 12 rodzinami. Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną w przedstawionym okresie wynosił 36 miesięcy. Powodami, które najczęściej decydowały o zakończeniu pracy, to osiągnięcie zakładanych celów lub zaprzestanie współpracy przez rodzinę. W środowiskach współpracujących z asystentem rodziny, najczęściej występujące problemy to: nadużywanie alkoholu oraz będące ich skutkiem problemy, w tym opiekuńczo-wychowawcze. W wielu przypadkach pracę asystenta rodziny utrudniają choroby i wszelkiego rodzaju dysfunkcje klientów, będące barierą w realnym postrzeganiu problemów. Dla uzyskania zakładanych

rezultatów, asystent rodziny posługuje się wieloma formami pracy, m.in. dialogiem motywującym, konsultacjami, poradnictwem specjalistycznym, terapią, mediacją i pomocą prawną oraz wieloaspektowym wsparciem.

Do zadań asystenta rodziny należy w szczególności:

- opracowanie i realizacja planu pracy z rodziną we współpracy z członkami rodziny i w konsultacji z pracownikiem socjalnym;
- opracowanie, we współpracy z członkami rodziny i koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, planu pracy z rodziną, który jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej;
- udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego;
- udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów socjalnych;
- udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów psychologicznych;
- udzielanie pomocy rodzinom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych z dziećmi;
- wspieranie aktywności społecznej rodzin;
- motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych;
- udzielanie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymywaniu pracy zarobkowej;
- motywowanie do udziału w zajęciach grupowych dla rodziców, mających na celu kształtowanie prawidłowych wzorców rodzicielskich i umiejętności psychospołecznych;
- udzielanie wsparcia dzieciom, w szczególności poprzez udział w zajęciach psychoedukacyjnych;
- udzielanie wsparcia dziecku przez towarzyszenie mu podczas posiedzenia albo rozprawy z jego udziałem;
- podejmowanie działań interwencyjnych i zaradczych w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa dzieci i rodzin;
- prowadzenie indywidualnych konsultacji wychowawczych dla rodziców i dzieci;
- realizacja zadań określonych w ustawie z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2023 r. poz. 1923);
- prowadzenie dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną;
- dokonywanie okresowej oceny sytuacji rodziny, nie rzadziej niż co pół roku,
- monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną;
- sporządzanie, na wniosek sądu, opinii o rodzinie i jej członkach;
- współpraca z jednostkami administracji rządowej i samorządowej, właściwymi organizacjami pozarządowymi oraz innymi podmiotami i osobami specjalizującymi się w działaniach na rzecz dziecka i rodziny;
- współpraca z zespołem interdyscyplinarnym lub grupą diagnostyczno - pomocową (przeciwdziałanie przemocy domowej) lub innymi podmiotami, których pomoc przy wykonywaniu zadań uzna za niezbędną.

Na etapie pracy, w którym dzieci odebrano rodzicom, zadaniem asystenta rodziny jest praca z rodziną na rzecz powrotu dzieci do środowiska rodzinnego. Problemy w rodzinach są bardzo różne i ogólnie można je podzielić na takie, które da się ograniczyć korzystając z założeń programu oraz takie których nie da się ograniczyć, można jedynie łagodzić ich skutki. Różnorodne jest także podejście osób uwikłanych w problem, co bardzo utrudnia doprowadzenie do konsensusu.

V. ORGANIZACJA WSPARCIA NA POZIOMIE GMINY

W myśl art. 176 Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 09 czerwca 2011 r. zadania gminy w tym zakresie to m.in.:

1. Opracowanie i realizacja 3 – letnich gminnych programów wspierania rodziny.
2. Tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny.
3. Tworzenie oraz rozwój systemu opieki dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną, przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej przez:
 - a. zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - b. organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - c. prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci.
4. Finansowanie kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 pomoc rodziny wspierającej ust. 2, ponoszonych przez rodziny wspierające.
5. Współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.
6. Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny.
7. Prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

W sytuacji umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej ponosi odpowiednio wydatki:

- 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka, w pierwszym roku jego pobytu w pieczy zastępczej,
- 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka, w drugim roku jego pobytu w pieczy zastępczej,
- 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka, w trzecim roku jego pobytu w pieczy zastępczej.

W przypadku umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym,

gmina właściwa ze względu na miejsce zamieszkania dziecka, przed umieszczeniem go po raz pierwszy w pieczy zastępczej, ponosi wydatki w następującej wysokości:

- 10% w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 30% w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej,
- 50% w trzecim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej.

VI. CELE PROGRAMU I ADRESACI

Głównym celem programu jest zapewnienie wszechstronnego wsparcia na rzecz pozostawienia dziecka w rodzinie biologicznej oraz stworzenie przyjaznych warunków w środowisku dla dziecka powracającego do rodziny. Zapewnienie prawidłowego rozwoju dziecka w rodzinie staje się coraz trudniejszym wyzwaniem. Rodzice, którzy mają trudności lub ograniczone możliwości w wypełnianiu funkcji rodzicielskich, mogą liczyć na wsparcie instytucji samorządowych, a także organizacji pozarządowych. Odzyskanie równowagi egzystencjalnej przez rodzinę, możliwe jest jedynie przy podjęciu przez nią decyzji o dobrowolnej i pełnej zaufania współpracy z podmiotami niosącymi wsparcie. Ważnym jest, aby dogłębnie zbadać przyczyny problemów i przy udziale członków rodziny, sukcesywnie je rozwiązywać.

Identyfikacja rodzin zagrożonych kryzysem lub przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych opiera się głównie na dobrej znajomości środowiska przez pracowników socjalnych i stałej współpracy z instytucjami działającymi w sferze wspierania rodziny oraz środowiskiem lokalnym. Umożliwia to dotarcie do wszystkich rodzin przeżywających trudności z pomocą, jakiej potrzebują.

Identyfikowanie przez pracowników pomocy społecznej rodzin z trudnościami odbywa się głównie poprzez:

- Analizowanie bazy danych Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Drawnie, ze szczególnym uwzględnieniem problemu niezaradności i bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych.
- Monitorowanie środowisk zagrożonych uzależnieniami, ze szczególnym uwzględnieniem rodzin, w których wychowywane są dzieci. Działanie we współpracy z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Policją.
- Monitorowanie środowisk, w których istnieje podejrzenie przemocy w rodzinie. Działanie we współpracy z Zespołem Interdyscyplinarnym ds. Przemocy w Rodzinie i Policją.
- Weryfikacja każdej informacji uzyskanej ze środowiska (również anonimowej) o występujących problemach w rodzinie.
- Sprawdzanie każdego zgłoszenia członka rodziny (również dziecka) o trudnościach w rodzinie.
- Prowadzenie stałej współpracy z placówkami oświatowymi i pedagogami szkolnymi oraz innymi podmiotami w celu sprawdzenia sytuacji rodzin, w których istnieje podejrzenie zagrożenia dobra dzieci.
- Informowanie o możliwościach wsparcia dla rodzin przeżywających trudności na spotkaniach z mieszkańcami, sołtysami i sesjach Rady Gminy.
- Informowanie przez służby pracujące w środowisku oraz na tablicy ogłoszeń i na stronie internetowej Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej o możliwościach wsparcia dla

rodzin z problemami.

CELE SZCZEGÓŁOWE PROGRAMU WSPARCIA RODZINY I KIERUNKI DZIAŁAŃ

1. Mobilizowanie i poszerzanie kręgu podmiotów pracujących z rodzinami przeżywającymi trudności w prawidłowym wypełnianiu funkcji opiekuńczo wychowawczej.

Kierunki działań:

- inspirowanie i zachęcanie do współpracy z rodzinami podmioty sektora pozarządowego,
- wdrażanie nowych inicjatyw mogących poszerzyć ofertę usług skierowanych do rodziny,
- zarządzanie działaniami realizowanymi przez współpracujące podmioty,
- koordynowanie działań podmiotów uczestniczących w programie,
- wypracowanie procedur postępowania z rodziną zagrożoną umieszczeniem dziecka w pieczy zastępczej.

2. Efektywne rozpoznawanie, diagnozowanie i niwelowanie zagrożeń dziecka.

Kierunki działań:

- rozpowszechnianie działań profilaktycznych, służących rozpoznawaniu i diagnozowaniu zagrożeń w rodzinie,
- kontynuowanie i rozwijanie kampanii poszerzających wiedzę o symptomach problemów w środowiskach rodzin, poprzez fora internetowe, ulotki, a przede wszystkim wszystkich służb pracujących na rzecz rodziny,
- uświadamiania mieszkańcom o potrzebie reagowania na krzywdę dzieci,
- analiza zjawisk kryzysowych w rodzinie na podstawie sprawozdań MGOPS, informacji Policji, itp.

3. Poszerzanie i doskonalenie kompetencji rodzicielskich.

Kierunki działań:

- dostarczanie wiedzy na temat świadomego rodzicielstwa,
- zachęcanie rodziców do korzystania z metod, technik i katalogów zachowań ułatwiających rozwiązywanie trudnych sytuacji (np. kar i nagród, obowiązków, propozycji spędzania czasu wolnego, itp.), opracowanych przez specjalistów MGOPS,
- wspieranie rodzin we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do prawidłowego funkcjonowania poprzez pracę socjalną z rodziną oraz wsparcie asystenta rodziny.
- prowadzenie kampanii promujących instytucję rodziny oraz prawidłowe funkcjonowanie rodziny w społeczeństwie - przekonywanie do podtrzymywania tradycji rodzinnych oraz korzystania ze sprawdzonych doświadczeń wychowawczych na rzecz uzdrawiania rodziny,

- zachęcanie opiekunów i rodziców do korzystania z nabytych i rozwijania nowych umiejętności wychowawczych.

4. Definiowanie i gwarantowanie dzieciom podstawowych potrzeb socjalno-bytowych.

Kierunki działań:

- organizowanie z zasobów MGOPS optymalnej pomocy rodzinom w szczególności emocjonalnej, materialnej, rzeczowej, usługowej, edukacyjnej,
- szukanie nowych źródeł wsparcia dla środowisk, w których podstawowe potrzeby dzieci nie są zabezpieczone,
- organizowanie pomocy sąsiedzkiej i angażowanie osób spokrewnionych z rodziną do otaczania pomocą dzieci zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- współfinansowanie pobytu dzieci przebywających w pieczy zastępczej.

5. Rozbudowa alternatywnych form wspomagania dla dzieci i rodzin.

Kierunki działań:

- zachęcanie organizacji pozarządowych i wolontariatów do działań na rzecz pomocy rodzinie,
- poszukiwanie rodzin wspierających poprzez ogłoszenie na stronie internetowej MGOPS, ogłoszeniach na tablicach w instytucjach działających na rzecz rodziny, a przede wszystkim poprzez kontakt bezpośredni i znajomość środowiska wszystkich służb pracujących na rzecz rodziny,
- poszukiwanie placówek do pomocy w diagnozowaniu trudnych sytuacji rodzinnych,
- rozwijanie placówek typu dziennego, wspomagających rodziny,
- wspieranie inicjatyw obywatelskich służących pomocy rodzinie.

6. Odbudowywanie umiejętności uczestniczenia rodziny w życiu społecznym.

Kierunki działań:

- przywracanie rodzinie kompetencji związanych z pełnieniem ról społecznych,
- nabywanie zdolności wartościowania i akceptacji osób spoza środowiska rodzinnego,
- rekonstruowanie prawidłowych więzi emocjonalnych w rodzinie i w środowisku,
- odbudowywanie w rodzinie warunków do wzajemnej akceptacji i szacunku, itp.,
- uczenie członków rodziny nowych umiejętności, podnoszących ich poziom samooceny,
- mobilizowanie rodzin do czynnego uczestniczenia w życiu społecznym (np. członkostwa w stowarzyszeniach, kołach zainteresowań, klubach i innych formach aktywizacji społecznej),
- zastosowanie działań motywacyjnych, mających zachęcić dorosłych członków rodziny do powrotu na rynek pracy.

7. Rekonstrukcja środowiska rodzin biologicznych, oczekujących na powrót dzieci z pieczy zastępczej.

Kierunki działań:

- poddanie środowiska rodzinnego szczegółowej diagnozie, celem sprawdzenia gotowości rodziny do przyjęcia dzieci z pieczy zastępczej,
- zmotywowanie środowiska rodzinnego do poprawy zdolności finansowej dla prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie,
- zagwarantowanie wszystkim członkom rodziny dostępu do kadry specjalistów wspomagających rodziny,
- cykliczne diagnozowanie potencjału rodziców, celem wypracowania stałych zmian w funkcjonowaniu rodziny,
- doskonalenie umiejętności wychowawczych rodziców,
- motywowanie rodziców do korzystania z form dokształcania w zakresie rozwiązywania problemów i radzenia sobie z trudnymi sytuacjami.

8. Wspieranie prawidłowego rozwoju dzieci poprzez angażowanie rodziców i podmioty wspierające do udziału w zagospodarowaniu czasu wolnego.

Kierunki działań:

- ukazywanie sposobów na budowanie życzliwej atmosfery w domu podczas wypełniania obowiązków domowych,
- oferowanie rodzinom zorganizowanych spotkań dla poszerzania wiedzy i rozwijania wspólnych pasji,
- udostępnianie rodzinom dodatkowej pomocy, oferowanej przez PWD „Koniczynka”, czy inne formy wsparcia, np. wolontariuszy (starsza siostra, starszy brat),
- oferowanie alternatywnych zajęć dla zagrożonych rodzin; łączenie, porozumienie pokoleń,
- zachęcanie rodziców do wspólnego spędzania czasu wolnego poprzez udział w aranżowanych przez specjalistów warsztatach terapeutycznych,
- oferowanie rodzinom zagrożonym różnorodnych form spędzania czasu wolnego,
- dostarczanie możliwości spędzania czasu wolnego dla dzieci z zagrożonych środowisk, poprzez zajęcia warsztatowe prowadzone przez specjalistów.

9. Wsparcie kobiet w ciąży i rodzin w ramach ustawy „Za życiem”.

Kierunki działań:

- informowanie w zakresie rozwiązań wspierających rodziny oraz kobiety w ciąży,
- informowanie kobiet w ciąży o ośrodkach prowadzących diagnostykę prenatalną,
- pedagogizacja na temat świadczeń opieki zdrowotnej dla kobiety w okresie ciąży, porodu i połogu, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych
- poradnictwo w zakresie rozwiązań wspierających rodzinę: świadczenia z tytułu urodzenia dziecka oraz odpowiednie świadczenia opieki zdrowotnej dla dziecka, ze szczególnym uwzględnieniem dziecka, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie

- albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu,
- zamieszczenie Lokalnego Informatora na stronie; mgopsdrawno.naszops.pl/za-zyciem-1.

10. Podnoszenie i wzmacnianie kompetencji zawodowych oraz przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu osób realizujących zadania z zakresu wspierania rodziny.

Kierunki działań:

- doskonalenie warsztatu pracy specjalistów pracujących z rodziną,
- poszerzanie kwalifikacji zawodowych,
- dostosowywanie się do nowych wymogów prawnych,
- korzystanie z wiedzy empirycznej, wynikającej z pracy ze środowiskiem,
- wzbogacanie warsztatu pracy w oparciu o sprawdzoną wiedzę udostępnianą w środkach masowego przekazu.

VII. CZAS REALIZACJI PROGRAMU I SPOSÓB FINANSOWANIA

Zgodnie z zapisami zawartymi w Ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, MGOPS w Drawnie przedstawia „Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2025-2027”. Zadania zawarte w opracowaniu służyć będą skutecznej ochronie dzieci i pomocy rodzinie przeżywającej trudności w sprawowaniu opieki i wychowaniu najmłodszych. Jest to piąty program od chwili wejścia ustawy w życie, a koszty jego wdrażania pokrywane są z budżetu gminnego i środków finansowych pozyskiwanych ze źródeł zewnętrznych.

VIII. SYSTEM MONITORINGU I EWALUACJI

Realizacja programu będzie systematycznie monitorowana, co umożliwi wgląd w realizację podejmowanych działań, ocenę ich skuteczności oraz podejmowanie działań korygujących. Uzyskane informacje pozwolą na planowanie działań i rozwijanie programu w przyszłości. Efekty przedstawiane będą w corocznych sprawozdaniach z realizacji programu. Przy ocenie programu będą brane pod uwagę następujące wskaźniki:

- liczba i rodzaj działań podejmowanych w stosunku do rodzin dysfunkcyjnych,
- liczba rodzin objętych działaniami w ramach Programu,
- rodzaj grup zawodowych zaangażowanych w działania,
- liczba asystentów rodziny pracujących na rzecz rodzin,
- liczba rodzin, którym przydzielono asystenta,
- liczba szkoleń skierowanych do specjalistów,
- liczba i rodzaj miejsc poradnictwa specjalistycznego,
- liczba osób i udzielonych porad z podziałem na kategorie problemowe,
- liczba rodzin objętych monitorowaniem,
- liczba rodzin wspierających,
- liczba uczestników działań edukacyjnych,

- liczba organizowanych form wypoczynku,
- liczba dzieci korzystających z posiłków,
- liczba rodzin korzystających z pomocy MGOPS,
- liczba dzieci umieszczonych w poszczególnych formach pieczy zastępczej,
- liczba dzieci które powróciły do rodzin biologicznych.

IX. PODSUMOWANIE

Gminny Program Wspierania Rodziny opracowany został dla potrzeb lokalnej społeczności i realizowany będzie w latach 2025-2027 . Zakres wyznaczonych celów i zadań powstał w oparciu o zasoby instytucjonalne, analizę programów z lat poprzednich oraz ocenę niezbędnych danych m.in.:

- o sytuacji demograficznej i społecznej z ostatnich lat,
- wskaźniki corocznych sprawozdań z realizacji programu,
- konsultacji z podmiotami zaangażowanymi w działania programu.

Pracownicy MGOPS skupiają swoje działania na rodzinach zagrożonych wykluczeniem społecznym, niewydolnych wychowawczo, w których rodzice nie wypełniają swoich zadań, a prawidłowy rozwój dzieci jest zagrożony. Doświadczenia pracowników pomocy społecznej wskazują, że środowiska objęte programem, borykają się z problemami natury finansowej oraz problemami związanymi z trudnościami w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Wyzwaniem dla pracowników drawieńskiego MGOPS jest wspomaganie rodzin niewydolnych, w których błędy wychowawcze przekazywane są z pokolenia na pokolenie, a środowisko nie dostarcza przykładów dobrego rodzicielstwa. Z uwagi na nieustające zmiany zachodzące w środowisku społecznym, niezbędnym jest ciągle poszukiwanie nowych koncepcji i rozwiązań, jak również powiększanie grona podmiotów współpracujących na rzecz przywrócenia rodzinie zdolności do wypełniania swoich obowiązków. Należy także podkreślić, że celem ostatecznym zawsze będzie zapewnienie prawidłowo funkcjonującego środowiska dla bezpieczeństwa i dobra dziecka. Zmianie ulegać będą jedynie techniki, metody i koncepcje wykorzystywane do pracy z rodziną.

Opracowała Jolanta Cielecka
starszy asystent rodziny

